

OPEN AIR WOODWORK IN PRE-SCHOOL EDUCATION

VENKOVNÍ PRÁCE SE DŘEVEM V PŘEDŠKOLNÍM VZDĚLÁVÁNÍ

Jiří Prchlík

Abstract

This contribution gives a short point of view on woodwork in forest kindergarten Větvička. Article was written by teacher who has rich experience with wood activity. Teacher summarizes his attitude to this issue and gives a little advice how to start woodwork with kids. It suits for those teachers who speculate about start of wood activity.

Key words: *pre-school, preschool, woodwork, forest, kindergarten*

Abstrakt

Příspěvek poskytuje úzký pohled na práci se dřevem v lesní mateřské škole Větvička. Obsah je založen na zkušenostech průvodců a pedagogů této mateřské školy. Stručně shrnuje přístup a metodiku k této činnosti, a zároveň poskytuje rady a podněty pro zlepšení pedagogické práce. Obsah je vhodný pro čtenáře, kteří se rozhodují či uvažují, zda ve vlastní praxi preprimárního vzdělávání s výrobou ze dřeva nezačít.

Klíčová slova: *Lesní, mateřská škola, MŠ, školka, předškolní, práce se dřevem*

PŘEDMLUVA

„Respektující přístup a důvěra v děti je základním předpokladem k přirozenému a volnému rozšiřování dovedností a kompetencí u dětí.“ (Kopřiva, 2008)

Jsem pedagog a průvodce působící v Lesní mateřské škole Větvička a mám dlouholetou zkušenost s prací se dřevem a dílničkami s předškolními dětmi. Postupně jsem se podílel a stále se podílím na budování zázemí školky a rozšíření možností kreativních činností se dřevem.

V lese lze nalézt mnoho klacíků, zlomených a spadáných větví, odřezků z těžby, to vše může sloužit ke hře přímo, klacík může být zubním kartáčkem, kůra televizí apod. Výroba ze dřeva se tak stává nadstavbou, rozšířením, hrou.

Obr. 1 Děti MŠ Větvicka pro práci s nástroji

1 PŘÍPRAVA A VOLBA VHODNÉHO PŘÍSTUPU

Výroba ze dřeva prochází více či méně všemi vzdělávacími oblastmi, tak jak jsou uvedeny v RVP PV. Záleží tedy pouze na nás, jak potenciál této aktivity využijeme.

Za jednu ze stěžejních věcí považujeme správné určení cíle. Starší děti se zaměří na výsledek, kterého dosáhnou jím již známým postupem, pro mladší je cíl samotná výroba, a prožitek z ní. Děti jsou častokrát uneseni i pouhým pozorováním odpadávajících pilin nebo sledováním hřebíku utápějícího se čím dál hlouběji do dřeva.

Naším pracovním prostředím je zejména les. Základní opracování dřeva dětmi může proběhnout při zastávce na vycházce nebo přímo za pochodu. Proto je dobré, aby měly děti vždy po ruce nůž a v kapse smirkový papír. V zázemí školky pak máme improvizovaný pracovní stůl ze školních lavic a palet, na kterém jsou připevněné svěráky.

I přes rozdíly v dovednostech a zručnosti je u věkově smíšených skupin důležitá pospolitosť a jednotnosť. I ti nejmenší by měli mít možnost vyzkoušet si práci např. i s nožem, samy mohou dojít k přesvědčení, že je tato činnost pro ně ještě příliš náročná (i fyzicky). Tato bezprostřední zkušenost vzhledem k rozvoji dítěte velice významná.

Míra pozornosti věnovaná jednotlivým dětem by měla být úměrná jejich věku, dovednostem a typu náradí, které používají (Honzíková, 2005). Většina náradí, pokud má plnit řádně svoji funkci, je ostrá či v jiném ohledu nebezpečná (např. kladívko). Je proto vhodné připravit si vhodné náradí dle vyvrátlosti skupiny. Například různé druhy pilek, či škrabky na brambory zaměňovat za pořizy. Na jaře, ve druhé polovině školního roku, zaběhlé skupině se zkušenostmi můžeme pořizy obvykle již svěřit.

Nesmí se zapomenout na začátku programu dětem zopakovat pravidla a stanovit si kam odkládat náradí a materiál, např. pokud náradí už někdo používá, je třeba počkat. Tím předejdete následným konfliktům Pro pilky, škrabky, pořizy aj. platí pravidlo nutnosti upnutí opracovávaného materiálu do svěráku.

2 ZAČÍNÁME S VÝROBOU

Za základ všeho náradí považujeme nůž. Jsou známy školky, ve kterých každé dítě má svůj vlastní zavírací nůž. Po bouřce snad nikdy neomrzí vytvořit si svůj vlastní „voňavý klacík“ z čerstvě spadných větví. Děti uchvacuje vůně pryskyřice a barva čerstvě odkůrovaného dřeva.

Dobře přenosný a pro obrábění vhodný je i smirkový papír, který se hodí na starší proschlé větve. Pokud jsou děti dost trpělivé, a vy máte po ruce smirkové papíry různých hrubostí včetně těch nejjemnějších, může být klacík dětmi opracován až do vysoké hladkosti a lesku.

Obr. 2 Autíčko a zvířátko z masivu – výrobek dětí z MŠ Větvíčka

Osvědčilo se při pohybu v terénu mít a používat dvouřadou pilku, která je na zavíracím noži. Zvláště na jaře se hodí také zavírací pilka na řezání silnějších větví. Tato pilka však není vhodná pro děti. Pro první seznámení dětí s pilou je vhodný druh nazývaný fuchsschwanz, „liščí ohon“ neboli pila ocaska.

Nejvhodnější pilka pro děti je dle našeho názoru menší rámová pilka na železo s vertikálním úchopem. Pilka je lehká, lze uchopit obouruč, nevlíní se a neohýbá, plátek na pilce se dá kdykoli vyměnit. Vyměnitelné plátky na dřevo do tohoto rámu ovšem nepovažujeme za bezpečné. Plátek na řezání kovu má své výhody, např. vytvoří jemnější řez, který lze dobře osmirkovat. Děti také snáze provedou první zářez a hlavně manipulace s touto pilkou je maximálně bezpečná.

Různorodý spojovací materiál je nedílnou součástí procesu výroby. Malou akumulátorovou vrtačkou dětem předvrtáváme dírky na hřebíčky a vruty, aby klacíky mnohdy nevalné kvality při zatloukání nepraskly. Používáme také nábytkářské kolíčky a spojovací „oplatky“ pro výrobu zvířátek, vzácněji pak šrouby s maticí. Pro konstrukci výrobku – meče či dřevěné palice používáme sukovníky různých velikostí. Největší z nich o průměru 40 mm se výborně hodí i na výrobky, kde předpokládáme umístění čajové svíčky např. různé druhy a konstrukce svícňů. Svícny jsou námětem, kde si děti vyzkouší řadu technologií, a navíc své dílo vidí využívané v praxi.

Je mnoho různých náradí, které děti dokážou při správném vedení použít, a se kterým máme zkušenosti při konkrétních činnostech, např. palici s dlátkem nebo tesařské kladivo. Využití některých nástrojů nebo náradí nemusí být na první pohled zřejmé nebo se může jevit jako problematické. Chystáme se využít tzv. „vlastovku“, kterou nám věnovala Západočeská univerzita. Jedná se o atypický hoblík, který připomíná masivní škrabku na brambory, používá se na drobná ohranění a tam, kam klasický hoblík nemůže.

Obr. 3 Hoblík „vlaštovka“ (převzato z www.wish.com)

3 VÝSTUPY A ZAMYŠLENÍ

Výroba ze dřeva klade vysoké nároky na propojení hrubé a jemné motoriky společně s propojením koordinace oka, soustředění a trpělivosti. Tím v maximální možné míře rozvíjí nejen zručnost, ale tento druh aktivity podporuje také schopnost dokončit práci a přináší prožitek a radost z výsledku (Držalová, 2000).

Limity, kterých mohou nadšené děti dosáhnout, mají mnohdy hranice jen ve znalostech a manuální dovednosti samotného průvodce, pedagoga. Je jen na něm, kam až děti pustí. Také v naší MŠ si děti na posledním předškolním stupni volí svůj závěrečný projekt, mezi které patří i výroba ze dřeva. Hoch zapálený pro dřevovýrobu si u nás vyrobil svoji vlastní židli, velmi pěknou a relativně pevnou.

Výroba se dřevem má i své úskalí a nevýhody. Pro pedagoga je náročná nejen na přípravu a úklid, ale především na koordinaci práce. Individuální přístup a pomoc dětem a současné sledování dění kolem sebe je velmi vyčerpávající.

Při této činnosti a obecně takto praktickému pojetí polytechnického vzdělávání přirozeně stoupá riziko úrazu. Je třeba neustále zvažovat potenciální rizika, a to ve vztahu ke každému dítěti. Každé dítě má svůj individuální přístup, jinak chápe a má jiné priority (Držalová, 2000). Nicméně pravidla bezpečné práce a s nimi korespondující kompetence jsou jedním z primárních cílů technického vzdělávání v mateřských školách našeho typu (Slowík, 2015).

Obr. 4 a 5 Dřevěné svícny a židle s částmi zpracovávanými dětmi v MŠ

Obr. 6 Dřevěná raketa – designové využití spojovacích oplatek v zárezích

4 ZÁVĚREM

Zprvu se může zdát, že výroba ze dřeva, tak jak byla uvedena, je jen úzce vymezeným polytechnickým vzděláváním. Přes způsoby zpracování dřeva či použité materiály pro výrobu nářadí lze však pojmout mnoho rozličných oborů do společného integrovaného celku (Slowík, 2015).

Jedním z velkých poznání, které mi výroba se dřevem přinesla, je sledování procesu přeměny dítěte – od čistě prožitkové činnosti až po činnost záměrnou, zaměřenou na výsledek.

Literatura

1. Držalová, A. (2000). Jak plánovat a efektivně pracovat s předškolními dětmi. Plzeň: Pedagogické centrum.
2. Honzíková, J., Novotný, J. (2005). Dřevo v pracovní výchově. Plzeň: Krajské centrum vzdělávání a Jazyková škola.
3. Kopřiva, P., Nováčková, J., Nevolová, D., Kopřivová, T. (2008). Respektovat a být respektován. Praha: Spirála.
4. Krakowski, P. (2020) Woodworking With Children. Dostupné z: <https://cz.pinterest.com/pamkrak/woodworking-with-children-woodworking-spaces/>
5. Slowík, J. (2015). Obsah, metody a formy polytechnické výchovy v mateřských školách. Plzeň: ZČU.

Kontakt

Mgr. Jiří Prchlík
Západočeská univerzita v Plzni, Fakulta pedagogická
Klatovská tř. 51, 306 19 Plzeň
E-mail: conor2@kmt.zcu.cz

Pozn. redakce. uváděná instituce má souhlas rodičů s publikací fotografií.